

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální patologie a sociologie

Zkušenosti a názory vysokoškoláků na patologické hráčství

Bakalářská práce

Autor: Zuzana Slavíková
Studijní program: B 7507 – Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce: prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Zuzana Slavíková
Studium:	P14P0502
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální patologie a prevence
Název bakalářské práce:	Zkušenosti a názory vysokoškoláků na patologické hráčství
Název bakalářské práce AJ:	Experience and opinions of university students regarding pathological gambling

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tato práce se zabývá zkušenostmi vysokoškoláků s patologickým hráčstvím jako závislostí a jejich názory na něj. Práce se skládá z teoretické a empirické části. V teoretické části je vymezen pojem závislosti. Rozebírají se zde její příčiny a následky a pojem závislosti je dále konkretizován přímo na závislost hráčskou. Empirická část práce nejprve uvádí metodologické postupy použité pro výzkumné šetření, které má kvantitativní charakter a je provedeno technikou dotazníku. Dále pak seznamuje s jeho výsledky, ze kterých se snaží vyvodit závěry.

KRAUS, Blahoslav a Jolana HRONCOVÁ. Sociální patologie. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010, 325 s. ISBN 978-80-7435-080-1. NEŠPOR, Karel. Návykové chování a závislost. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2007, 170 s. ISBN 978-80-7367-267-6. PRUNNER, Pavel. Gamblerství, aneb, Ztráta svobody. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 360 s. ISBN 978-80-7380-452-7. GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido, 2010, 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.

Garantující pracoviště: Katedra sociální patologie a sociologie,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.

Oponent: Mgr. Stanislava Hoferková, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 5.1.2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala (pod vedením prof. PhDr. Blahoslava Krause, CSc.) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 24. 4. 2017

.....

Poděkování

Děkuji prof. PhDr. Blahoslavu Krausovi, CSc. za odborné vedení, čas a cenné rady týkající se této bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat respondentům a respondentkám za jejich ochotu spolupracovat při výzkumném šetření, stejně tak jako všem, kteří mi po dobu tvorby práce byli pomocnou rukou a oporou.

Anotace

SLAVÍKOVÁ, Zuzana. *Zkušenosti a názory vysokoškoláků na patologické hráčství*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2017. 47 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá tématem závislosti na hazardní hře, známé pod pojmem patologické hráčství, neboli gambling. Ve své teoretické části se pokouší nejprve o obecné vymezení pojmu závislosti, na které navazuje přímou specifikací závislosti hráčské. Její původ je podán prostřednictvím představení významu hry v lidském životě a uvedením mechanismu vedoucího k přeměně zábavy v posedlost. Práce seznamuje s nástrahami gamblingu hrozícími jak samotnému hráči, tak jeho rodině, širšímu okolí a potažmo i celé společnosti. Kromě závislosti, jejích příčin a následků, podává práce také informace o legislativním základu vymezujícím typy hazardních her a prostory, v nichž je zákon povoluje provozovat. Završením teoretické části je pak statistický přehled vývoje hazardu na území ČR v minulých letech doplněný o prognózy do budoucnosti.

V empirické části se práce zaměřuje na výzkum provedený mezi vysokoškolskými studenty, jehož cílem bylo zjistit u nich zkušenosti s hazardní hrou a zmapovat jejich názory na ni. Tento výzkum se zakládá na kvantitativní dotazníkové metodě aplikované v online prostředí. Jeho základem je deset předem stanovených hypotéz, pro jejichž ověření byl vytvořen soubor dvanácti otázek.

Klíčová slova: závislost, gambling, patologické hráčství, hazard, hazardní hra

Annotation

SLAVIKOVA, Zuzana. *Experience and opinions of university students regarding pathological gambling*. Hradec Kralove: Faculty of Education, University of Hradec Kralove. 2017. 47 pp. Bachelor Degree Thesis.

This bachelor thesis focuses on the topic of gambling. In the theoretical part, it defines the concept of addiction, followed by specification of gambling addiction. Its origin is described through the introduction of the importance of a game in human life and the way leading from a game to obsession is also introduced. The thesis acquaints the reader with problems of gambling, which affects the gambler, his or her whole family and the wider society as well. Besides addiction, its origins and consequences, the thesis informs about legislative bases defining types of gambling and spaces, where it is acceptable by law to gamble. The peak of the theoretical part is a statistical overview of the development of gambling in the Czech Republic in the past and prognosis about the future.

In the empirical part, the thesis focuses on the research aiming at opinions about gambling. The answers were collected from university students. The research is based on quantitative questionnaire method applied in an on-line environment. It is based on ten hypotheses, which are being verified by the collection of twelve questions.

Key words: addiction, gambling, pathological gambling, hazard, gamble

Obsah

Úvod.....	8
1. Patologické hráčství jako závislost	10
1.1 Charakteristika závislosti	10
1.2. Charakteristika hazardní hry a patologického hráčství	12
1.3. Rizika spojená s hazardem	15
2. Situace patologického hráčství v České Republice	18
2.1 Druhy hazardních her	18
2.2 Herní prostory	21
2.3 Legislativní rámec	22
2.4 Vývoj a vyhlídky.....	23
3. Průzkum	25
3.1 Projekt průzkumu	25
3.1.1 Cíl průzkumu a hypotézy	25
3.1.2. Použitá metoda a výběrový soubor	27
3.2. Prezentace získaných dat	28
3.3. Verifikace hypotéz	35
3.4. Závěry výzkumného šetření a doporučení	37
Závěr	41
Seznam zdrojů.....	42
Seznam příloh	45

Úvod

Bakalářská práce se zabývá tématem gamblingu – tedy závislosti na hazardní hře. Toto téma se pokouší dát do souvislostí s osobními zkušenostmi a názory vysokoškolských studentů. Cílem práce je přiblížit problematiku hazardu, především na území České republiky a uvést čtenáře do širšího kontextu jevu.

V teoretické rovině se práce věnuje nejprve obecnému zasazení patologického hráčství v oblasti pojmu závislosti. Ten ve svém úvodu vysvětluje prostřednictvím charakteristiky jevu závislosti a bližšího popisu jejího vzniku a průběhu. Porovnává více odborných hledisek a nabízí tak různé úhly pohledu na tuto problematiku, přičemž vychází především z mezinárodně uznávaných pramenů využívaných při lékařské diagnóze.

Dále se dočítáme o hře jako takové a jejím významu v životě člověka, načež se dozvídáme specifikaci samotné hazardní hry, v souvislosti se kterou práce představuje typické hráčské chování v procesu prvotního nenápadného nástupu závislosti až po fázi, kdy ji člověk zcela propadne.

Je zřejmé, že gambling, stejně tak jako všechny ostatní typy závislostí, sebou nese výrazné negativní dopady jak pro hazardního hráče samotného, tak i pro jeho blízké a široké okolí, které je nuceno se s realitou gamblingu vyrovnávat. Tyto dopady představují rozmanitou škálu problémů počínaje finančními nesnázemi pramenícími v riziku ztráty zaměstnání a zadluženosti v důsledku vysoké finanční a časové nákladnosti hráčské vášně. Dalšími oblastmi negativních dopadů jsou pak například sféry psychické, nebo sociální, kdy jsou ohroženy různé skupiny lidí okolo gamblera počínaje úzkou rodinou a konče celou společností. Ohrožení společnosti má podobu především kriminality páchané buď samotnými hráči, nebo nekalými podnikateli na trhu hazardních her.

Práce předkládá také výčet a specifikaci typů hazardních her provozovaných na území České Republiky vycházejících z platných právních předpisů spolu s podmínkami pro jejich provoz. Stejně tak představuje i prostory, ve kterých jsou tyto hry provozovány.

Následně jsou zde uvedeny informace o současném právním ukotvení hazardních her. Na tomto poli se v minulém roce odehrály významné legislativní změny, které vzhledem k tomu, že s sebou nesly i jeden velmi kontroverzní zákon, vyvolaly výraznou diskuzi o cenzuře internetu mezi širokou veřejností. Tyto změny vcházejí v platnost v tomto roce a o jejich důsledcích je ještě příliš brzo objektivně informovat. Přesto se i toto téma práce snaží uchopit a předložit čtenářům vyhlídky na změny, jejichž příchod v souvislosti s právními úpravami předpokládají odborníci.

Poslední oddíl teoretické části práce se zabývá vývojem a vyhlídkami hazardu na území České Republiky. Vychází ze statistik minulých let a hledá informace o tendencích a trendech v této oblasti.

Empirická část práce se věnuje mapování hráčské zkušenosti mezi studenty vysokých škol a jejich názory na patologické hráčství. Výzkum je prováděn kvantitativní formou prostřednictvím dotazníku o dvanácti otázkách zakládajících se na deseti hypotézách a výzkumném problému definovaném formou otázky, jejíž přesné znění je: „Jaké jsou zkušenosti vysokoškolských studentů s patologickým hráčstvím a co si o něm myslí?“. Zjištění výzkumu jsou představena prostřednictvím přehledných grafů doplněných o vysvětlující komentář. Na základě těchto zjištění je pak prováděna verifikace hypotéz a jsou vyvozována fakta zasluhující pozornost.

Téma gamblingu jsem si pro svou bakalářskou práci zvolila proto, že již dříve během mého studia oboru Sociální patologie a prevence mě zaujalo. Považuji ho za málo diskutovaný společenský problém, který by si možná zasloužil více pozornosti. Právě k jeho popularizaci se tak svou bakalářskou prací snažím přispět.

1. Patologické hráčství jako závislost

1.1 Charakteristika závislosti

„Závislost je stav člověka, který je existenčně závislý na nějaké látce, činnosti či osobě. Nedokáže se bez předmětu své závislosti obejít a ztrácí přehled o tom, co je v životě skutečně důležité. Lidé se závislostí nemají kompletní kontrolu nad svým tělem, nad tím co dělají či užívají.“ (Eftpsychologie.cz, 2010, [online])

Způsobů, jakými se v odborné literatuře popisují a dělí závislosti je více. Pro naše účely je nejvhodnější rozdělení podle Kaliny (2015, s. 27), který pod pojem závislosti zahrnuje její dva hlavní typy. Závislost látkovou a nelátkovou. Jak už názvy napovídají, největší rozdíl mezi těmito dvěma typy závislosti představuje objekt, ke kterému se vztahují. V prvním případě je jím užívání nějaké chemické substance, drogy vyvolávající stimulaci, zatímco v druhém se závislost upíná k nějaké činnosti.

Dokumentem podstatným pro určování závislosti je v České republice 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí. Ta mluví o závislosti pouze ve vztahu k drogám a to, co někteří autoři popisují pojmem nelátková závislost, specifikuje jako návykové a impulzivní poruchy. Výrazná vzájemná podobnost v projevech těchto dvou onemocnění je však neoddiskutovatelná a je důvodem, proč odborníci často označují návykové a impulzivní poruchy právě jako závislosti, jejichž charakteristické znaky popisuje MKN-10 takto: silná touha nebo pocit puzení, potíže v sebeovládání, tělesný odvykací stav, průkaz tolerance k účinku látky, postupné zanedbávání jiných potěšení nebo zájmů, pokračování v užívání přes jasný důkaz zjevně škodlivých následků.

- a) **Silná touha nebo pocit puzení** představují takzvaný craving, bažení. Ten je hlavním znakem závislosti a představuje neustálé nutkání užívat drogu.
- b) **Potíže v sebeovládání** způsobují neschopnost korigovat své chování ohledně začátku a konce užívání a množství látky.
- c) **Tělesný odvykací stav** je typický pro konkrétní látky a představuje somatické obtíže vyvolané její absencí, jeho míra a razance je spjatá se stadiem závislosti, může být mírněn tzv. substitučními látkami.
- d) **Průkaz tolerance k účinku látky** zapříčiňuje nutnost zvyšování množství užívané látky. U některých závislých jedinců může velikost užívaných dávek představovat množství smrtelné pro zdravého jedince.

- e) **Postupné zanedbávání jiných potěšení nebo zájmů** probíhá ve prospěch závislosti, která postupně zabírá veškerý uživatelův čas.
- f) **Pokračování v užívání přes jasný důkaz zjevně škodlivých následků** jakými jsou například organická poškození, dluhy, nebo nutnost páchání kriminální činností jako prostředku k vydělání peněz nutných pro uspokojení potřeb.

Definitivní diagnóza závislosti podle MKN-10 se zpravidla stanovuje pouze tehdy, pokud během období jednoho roku došlo ke třem nebo více z výše uvedených jevů. Podobným dokumentem, který se zabývá popisem a diagnostikou závislosti, avšak na území USA, je Diagnostický a statistický manuál Americké psychiatrické asociace (DSM-IV). Charakteristických rysů závislosti uvádí sedm a překvapivě mezi nimi nenalezneme zmínku o cravingu. Pravidla pro určení diagnózy jsou stejná jako u MKN-10.

Na vzniku závislosti se podílí několik faktorů, které spolu mohou souznít. Podle Hellera a Pecinovské (1996. s. 12) jsou jimi z biologického hlediska genetické transmise a biochemické zvláštnosti organismu, které mohou být navíc umocněny osobnostními strukturami postiženého, prostředím a tolerantními postoji společnosti, dostupností drogy (či, v případě nelátkových závislostí, podnětu) a takzvaným startérem neboli prvotním impulsem vzniku závislosti.

Současné vědecké poznatky myšlenku biochemických zvláštností organismu vedoucích ke vzniku závislosti podporují a dokazují, že právě jejich vliv může být velmi výrazný. Neurobiologie poukazuje například na účinky drogové stimulace mozku, která působí na takzvaný systém odměny. Systém odměny je autoregulační mechanismus sloužící k zajištění základních životních potřeb organismu, které jsou naplňovány přirozenými zdroji odměny, jako je potrava, sex nebo sociální vztahy. Systém odměny funguje na základě produkce hormonu dopaminu, který vyvolává příjemné pocity a tak upevňuje reflexy nezbytné k přežití. Návykové látky mohou svými vlastnostmi tento systém nabolat a stát se tak zdroji odměny umělé. Od přirozených zdrojů se totiž liší několika vlastnostmi, které hrají v jejich prospěch: dosažení odměny je rychlejší, jednodušší a odměna je nepřiměřeně silnější a tudíž účinnější. Zároveň člověk nemá vytvořeny dostatečně silné mechanismy zpětné vazby sloužící k zastavení přijímání umělé odměny. (Kalina, 2008, s. 25-29)

Rizikovými skupinami pro vznik závislosti jsou především děti a mladiství, osoby pocházející z disharmonických rodin, nebo osoby vyznačující se nižšími intelektovými schopnostmi. Naprostá většina drogových závislostí vzniká společnou konzumací v partě a ohrožuje především lidi oplývající vlastnostmi jako je zvýšená emoční labilita, nezdrženlivost, nebo impulzivnost jednání. Co se týče genderového zastoupení závislých osob, převažují muži – v užívání drog je například podle Vobořila poměr zastoupení žen vůči mužům 1:2. (Vobořil in Kalina a kol., 2003, s. 121) V této souvislosti je zajímavé také to, že ačkoli se v posledních desetiletích zvyšuje společenská tolerance ke konzumaci návykových látek ženami, odmítavý postoj k závislé ženě ve své kritičnosti nepolevuje. (Heller a Pecinová, 2007, s. 56-58)

Potom, co dojde ke vzniku, závislost prochází dalšími svými fázemi. Jejich popis přebírá český autor Heller od Jellineka a tato čtyři stadia nazývá jako iniciální, prodromální, kruciální a terminální. (Heller a Pecinová, 1996, s. 16) Během iniciálního stadia dochází k prvotním stykům s návykovou látkou a její užívání prozatím nepřekračuje společenské normy, avšak postupně se zvyšuje. V průběhu prodromálního stadia nadále stoupá množství užívané látky a začíná se vymykat kontrole, člověk si to však uvědomuje a tudíž má možnost se ovládnout a počínající závislosti se vymanit. Kruciální stadium je stádiem rozhodným. Roste během něho tolerance k návykové látce a dochází ke ztrátě kontroly. V posledním, terminálním, stadiu už závislý naplno podřizuje všechny své zájmy droze, jejímu užívání a shánění a pociťuje výrazné zdravotní problémy. Dostává se do stavu, kdy už nemůže být bez drogy, ale ani s ní a většinou až nyní vyhledává odbornou pomoc.

1.2. Charakteristika hazardní hry a patologického hráčství

Hra je činností typickou pro mláďata některých savců, především lidí. K popisu jejího účelu využívá Prunner (2008, s. 22) výklad Piageta, který tvrdí, že hra slouží především k rozvoji inteligence a socializaci. Stav, který jedinec prožívá během hry je stavem odpoutání se od okolního reálného světa a přenesení se do světa fantazijního. Tato ztráta kontaktu s realitou se projevuje například i tím, že čas během hry plyne pro hráče subjektivním způsobem odlišným od reálného způsobu plynutí času. (Prunner, 2008, s. 24 – 28) Hra je také typická svým aspektem samoučelnosti, protože nevytváří žádné užitkové hodnoty.

Hraní však nemá smysl pouze pro děti. I pro dospělé jedince je cennou aktivitou, přestože se stoupajícím věkem její podíl na způsobu trávení času klesá a v závislosti na fixaci na pracovní aktivity a starosti se mění její charakter.

K výkladu pojmů hazard a hazardní hra využíváme Akademický slovník cizích slov od autorů Krause a Petráčkové. **Hazard** je slovem patrně vzniklým ve středověku z arabského názvu hracích kostek – „azzahr“. Hazardem je označováno riskantní jednání, jehož výsledek je dílem náhody. Spojení **hazardní hra** pak představuje hru, o jejímž výsledku nerozhoduje hráčská dovednost, ale právě a výhradně náhoda. (Kraus a Petráčková, 1998, s. 283)

Hazardní hra je charakteristická tím, že hráči nabízí koupi možnosti výhry, jejíž vidina vyvolává pocit vzrušení. Nešpor uvádí, že u tohoto nezdravého vzrušení lze předpokládat souvislost s metabolismem dopaminu. (Nešpor, 2011, s. 12) O dopaminu jsme již mluvili v kontextu stimulace systému odměny v lidském mozku. Nešporovo tvrzení tedy dokládá, že hazardní hra může z neurobiologického hlediska vyvolávat stejné procesy a reakce, ke kterým dochází v těle toxikomana v případě užívání drog jako je tabák, pervitin, či kokain. Právě tato reakce dokáže vyvolat závislost na hazardní hře, označovanou jako **patologické hráčství**.

Mezinárodní klasifikace nemocí charakterizuje patologické hráčství jako poruchu spočívající v častých opakovaných epizodách hráčství, které dominují v životě subjektu na újmu hodnot a závazků sociálních, vyplývajících ze zaměstnání, materiálních a rodinných. Přestože stav závislosti na hazardní hře není podle Mezinárodní klasifikace nemocí „závislostí“ v pravém slova smyslu, budeme ho, kvůli jeho projevům a totožným principům fungování, tak v textu nadále označovat.

Nyní se blíže podíváme na motivaci, která vede lidi k hraní hazardních her. Kromě vzrušení a relaxačního vyplnění volného času může být motivací ke hraní snaha o únik od reality, která hru činí strategií zvládnutí stresu. Stresovou situací mohou být například osobní problémy v práci, nebo v rodině. Podle Licehammerové hra představuje prostředek zvýšení sebevědomí a sebedůvěry skrz vlastní schopnost ji kontrolovat. To však v důsledku nemusí být tak jednoduché, jak se ze začátku zdá. Adrenalin, ze začátku na hře přitažlivý, je nahrazen marnou snahou o dohánění ztrát, které se bezmyšlenkovitým riskováním ještě prohlubují. Koloběh se uzavírá s neustále stoupajícím tempem. (Licehammerová in Blinka a kol.; s. 158-159, Online závislosti)

Závislost na hazardní hře je možné rozdělit do několika úrovní podle míry, do jaké na hráče podmaňuje. První úroveň této škály je rizikový hazard, který u postiženého prozatím nezpůsobuje problémy vážnějšího charakteru, avšak přináší vysoké riziko progresu stavu. Na vyšším stupni dochází k problémovému hazardu, případně hráčství a sázkařství, které už hráči přináší finanční ztráty. Zde se však stále předpokládá, že v případě nutnosti čelení těžkým problémům, bude hráč stále schopný se ovládnout a od hazardu upustit. O hráčství a sázkařství mluví i MKN-10, na rozdíl od patologického hráčství řazeného mezi duševní poruchy, ho ale najdeme pod kategorií „faktor ovlivňující zdraví a kontakt se zdravotnickými zařízeními“. Patologické hráčství je posledním a nejtěžším stadiem závislosti na hazardní hře. (Nešpor, 2011, s. 13 – 14)

Samotné podlehnutí hazardní hře, jako paralelu ke stupňům závislosti pak uvádí Nešpor, podle kterého je průměrná doba vzniku závislosti 1 – 3 roky, na základě třibodové škály pocházející z USA. Tamní specialisté mají totiž s gamblery bohaté zkušenosti. Stupnice vypadá takto:

1. **Stadium výher:** Nenápadný začátek nemoci provázený fantaziemi o velké výhře. Pokud k ní dojde, průběh nástupu závislosti se výrazně urychlí. Hráč chce vyhrát ještě víc, investuje větší sázky, hraje víc a častěji.
2. **Stadium prohrávání:** Postižený má problém přestat s hraním, které již financuje z půjčených peněz. Trpí zaměstnání i rodinný život. Hráč je bezohledný, podrážděný, uzavřený, zadlužuje se.
3. **Stadium zoufalství:** Dobrá pověst hráče utrpěla, jeho sociální vztahy se hrouť. Závislý se může ve snaze získání prostředků uchýlit ke kriminalitě a krádežím. Propadá depresím, které se snaží zahánět alkoholem, nebo jinými návykovými látkami a vše se tím ještě zhoršuje. Zoufalá situace může vyústit až v pokus o sebevraždu. (Nešpor, 1999 s. 12)

Stejně tak, jako cesta na dno závislosti, má upouštění od ní tři fáze. Ty jsou popisovány jako stadium kritičnosti, stadium znovuvytvoření a fáze růstu. Důležitými kroky, které je potřeba učinit na cestě k uzdravení jsou v první řadě uvědomění si vlastní situace a převzetí odpovědnosti. Pro hráče je také velmi podstatné vytvořit reálný plán splácení dluhů a důsledně ho dodržovat. Ve finální fázi přichází na řadu obnovování narušených vztahů se svým okolím. Stejně jako u všech ostatních závislostí hrozí bývalému gamblerovi riziko relapsu neboli recidivy. Na něj je potřeba myslet a střežit se před ním.

Přestože rizikovým hráčstvím je ohrožena celá populace, lze vymezit skupiny, které jsou náchylnější. Na prvním místě jsou jimi děti a mladiství, u kterých je nástup všech závislosti rychlejší, zvláště pak hyperaktivní děti schopné strávit u hracích automatů spoustu času i přesto, že při běžných činnostech se jeví jako velmi živé. Z hlediska pohlaví jsou vůdčí skupinou závislých hráčů jednoznačně muži. Rizikovými zaměstnáními jsou ty, při kterých mají zaměstnanci s hazardní hrou neustálý kontakt (číšníci, obsluha heren) a riziko hrozí i profesionálním hráčům. Poslední skupinou jsou nezaměstnaní. Přesto nezaměstnanost bývá spíš důsledkem gamblerství, nikoli jeho příčinou. (Mühlpachr, 2001, s. 27)

1.3. Rizika spojená s hazardem

Hraní hazardních her eskalované do stupně závislosti sebou přináší řadu problémů jak pro hráče samotného, tak i pro jeho rodinu, širší okolí a pro společnost. Hráč sám si ve své poblouznělosti tyto rizika a problémy nepřipouští, přestože se stávají zcela evidentními.

Vliv hry na závislého můžeme pozorovat v řadě úrovní. První a nejzákladnější z nich jsou samotné tělesné projevy, ke kterým při hře dochází. V důsledku vyplavování adrenalinu dochází ke zvyšování tepové frekvence, typickému projevu stresu. Od působení stresu se odvozuje vysoký krevní tlak a kardiovaskulární nemoci. Strnulé sezení u hracího automatu má neblahý vliv na páteř. (Nešpor, 2011, s. 19) Spolu s tělesnou schránkou trpí ještě vážněji duše hráče, což se může projevat úzkostí, poruchami spánku, až depresemi. Jak už bylo zmíněno, řada závislých se ve snaze o řešení těchto nepříjemných stavů uchyluje k alkoholu a dalším návykovým látkám.

Problémy patologických hráčů se přenášejí i na jejich blízké okolí. Hráč se stává otažitým, uzavřeným a ztrácí kontakt se svými přáteli, které proti sobě navíc poštvává tím, že si od nich půjčuje peníze a nevrací je. Blízkými osobami, které však nejvíce doplácí na závislost nemocného je bezpochyby rodina. Dochází v ní ke vzájemnému odcizení a dysfunkčnosti, může se začít objevovat i násilí a zanedbávání dětí. U samotných dětí deprimovaných nedostatkem rodičovské péče se oblokem může začít taktéž projevovat sociálně patologické chování, nebo závislost. Ať už na hazardní hře, alkoholu, nebo drogách. Návykové nemoci v dětství jsou o to horší, že jejich

průběh je mnohem dramatičtější. Tyto děti pak mívají problémy ve škole a končí s nižším vzděláním a horší uplatnitelností na trhu práce. (Nešpor; 2011, s. 20)

V jednoduché situaci nejsou ani manželky a partnerky gamblerů, které se za problém v rodině stydí a tak se izolují od okolí, což má špatný vliv na ně samotné. Propadají depresím a pocitům beznaděje, které mohou skončit až sebevraždou. S postupem partnerovy závislosti i ženy prochází svými třemi stadii. Od stadia popírání, omlouvání a neuvědomování si závažnosti situace přechází do stadia stresu. V něm se objevují hádky a osamělost. Finanční situace se stává vyhrocenou a všechny účty a dluhy spadají na ženina bedra. Ona ztrácí kontakt s přáteli a zanedbává i vlastní děti. Poslední stadium vyčerpání znamená pro partnerku rostoucí zmatek, ke kterému se připojují i somatické obtíže. Toto stadium může mít různá zakončení jakými je právě sebevražda, závislost na alkoholu, nebo rozvod. Všechny uvedené informace jsou platné samozřejmě i pro genderově obrácenou situaci. (Nešpor, 2006, s. 62)

Další nepříjemností, kterou sebou gamblerství přináší, jsou samozřejmě i trable v zaměstnání. Pracovní výkon je snížen z několika příčin. Vyčerpání, chronický stres, pozdní příchody, vyšší nemocnost i konflikty s kolegy činí z patologického hráče problémového zaměstnance. Navíc u něj hrozí zpronevěry a krádeže na pracovišti. (Nešpor; 2011, s. 21)

Kromě jednotlivců a jejich blízkého okolí má hazardní hraní vliv na celé komunity. Odborníci tvrdí, že patologické hráčství má svůj dopad například v otázkách kriminality, nezaměstnanosti, prohlubování sociální nerovnosti a tak i exkluze. Nabídka hazardních her se vyznačuje tendencí přesouvat se do socioekonomicky znevýhodněných regionů, které jsou pro ni nejziskovějšími oblastmi. Zdejší obyvatelé potom z nedostatku jiných příležitostí trávení volného času vyhledávají právě tento způsob rozptýlení a zábavy. To, že se hazardu věnují lidé s nízkými příjmy, nadále prohlubuje působení nepříznivých socioekonomických faktorů. (Mravčík, 2014, s. 133) Prostředí hazardu bývá provázáno také s prostředím organizovaného zločinu jako prostředek praní špinavých peněz, nebo lichvy.

Společnost je kvůli hazardnímu hraní navíc zatěžována vyššími výdaji na zdravotní péči u hráče i jeho příbuzných, sociálními náklady nutnými při podpoře dětí pocházejících z dysfunkčních rodin hráčů, ze kterých si do života odnáší psychické problémy, nižší vzdělání, nebo i závislosti. Další sociální náklady jsou vynaloženy v souvislosti

s delikvencí a kriminalitou, či na péči o gamblery - bezdomovce a zabraňování šíření infekčních chorob, které se u nich mohou vyskytovat. (Nešpor, 2011, s. 21 – 22)

Posledním a neméně důležitým rizikem hazardu pro společnost je kriminalita. Tu dělíme na primární a sekundární podle toho, zda přímo souvisí s hraním, nebo je jeho důsledkem. Kriminalitu primárně související s hraním sázkových her ošetřuje v České republice trestní zákoník zákonem č. 40/2009 Sb. V něm najdeme tyto tři trestné činy: neoprávněné provozování loterie a podobné sázkové hry (§ 252), provozování nepoctivých sázek a her (§ 213), ohrožování mravní výchovy dítěte v podobě umožnění dítěti hry na výherním hracím přístroji (§ 201 odst. 2). Mezi trestné činy sekundárně související s gamblingem může patřit například krádež, zpronevěra, nebo loupež.

Mezi odborníky píšící o kriminalitě páchané patologickými hráči patří i Pavel Prunner. Ten upozorňuje na to, že v případě gamblingu bývá velmi obtížné odlišit příčiny od následků a pokládá otázku: „Hrají zločinci nebo hráči páchají zločiny?“ (Prunner, 2008, s. 77)

2. Situace patologického hráčství v České Republice

2.1 Druhy hazardních her

Na poli hazardních her se setkáváme s různými druhy her. Tato kapitola se pokusí uvést jejich základní přehled a každou z nich v krátkosti představit. Ve výčtu hazardních her se řídíme zákonem č. 186/2016 Sb., čili Zákonem o hazardních hrách, který vchází v platnost v roce 2017. Definované druhy hazardních her jsou podle něho následující: loterie, kursová sázka a totalizátorová hra, Bingo, technická hra, živá hra, tombola, turnaj malého rozsahu. Podotýkáme, že každá z uvedených kategorií pod sebou skrývá spoustu odnoží hazardních her, do jejichž detailů není pro naše účely nutné zabíhat.

Loterie

Loterie má několik podkategorií, konkrétně loterii číselnou, peněžitou, věcnou a okamžitou. Princip fungování loterie spočívá většinou ve snaze o uhádnutí určitého čísla, kombinace čísel, nebo jejich pořadí a tato činnost je provozována prostřednictvím tzv. „sázkových tiketů“. Dalším principem je pak, v případě okamžité loterie, fungování na základě stíracích losů, kdy se hráč o výhře a její výši dozvídá bezprostředně po odkrytí informace na losu. Tento druh hazardu je typicky zastoupen společnostmi typu Sazka. Podle Prunnera loterie v ČR získala svou tradici v době, kdy zde v minulosti ještě nebylo možné hrát na výherních automatech, nebo v kasinu. (Prunner, 2008, s. 54) I nyní má však loterie na našem území vysoké zastoupení a stále si drží své příznivce.

Kursová sázka a totalizátorová hra

Kursová sázka a totalizátorová hra jsou hazardními hrami, u nichž výhra závisí na uhodnutí sázkové příležitosti, kterou představuje povětšinou sportovní výsledek, nebo veřejná událost. Rozdíl mezi nimi činí určování výše výhry. Ta se v prvním případě odvíjí v závislosti na výherním poměru, kursu a v druhém se váže na poměr počtu výherců k celkové výši sázek a předem stanovenému podílu výher. (Zákon č. 186/2016 Sb. § 27, odst. 3 a § 32, odst. 3) V minulosti se kursově sázky provozovaly hlavně v prostředí dostihů, které v sobě nesly zároveň sociální aspekt, jelikož v prostředí koňských dostihů se uskutečňovala řada důležitých společenských kontaktů a jejich návštěvy byly považovány za prestižní záležitost. (Prunner, 2008, s. 51) Sportovní sázky je u nás nyní možné realizovat prostřednictvím sázkových kanceláří i bez přímé účasti na sportovišti v době konání akce. Nejoblíbenějšími sázkařskými sporty jsou pro Čechy především fotbal a hokej.

Bingo

Zákon o hazardních hrách praví: „Bingo je hazardní hra, u níž je výhra podmíněna dosažením předem stanoveného vzorce na sázkovém tiketu, který sázející vyplní na základě postupného losování čísel, a při níž není předem určen počet sázejících ani výše herní jistiny.“ (Zákon č. 186/2016 Sb. § 39, odst. 1) Provoz této hry je omezen pouze na prostředí kasin a u našich hráčů má dlouhodobě útlumovou tendenci. (Prunner, 2008, s. 56) Jeho oblíbenost klesá ve prospěch jiných druhů hazardu, například dvou výše zmiňovaných.

Technická hra

Technickou hrou se rozumí hra, provozovaná pomocí technického zařízení, které představuje výherní hrací přístroj (VHP) neboli herní automat. Nejtypičtější podobou výherního hracího přístroje je zařízení, na jehož monitoru jsou tři řady válců s různými motivy – nejčastěji vyobrazujícími ovoce. Kromě kasin a heren se vyskytují i v některých běžných restauracích, odkud je můžeme znát. V naší republice byla jejich instalace do veřejných prostor zavedena až po roce 1989 a v současnosti jsou to právě ony, které jsou jednoznačně nejrozšířenější možností hazardního hraní u nás, a jejich počet v přepočtu na obyvatele se drží podstatně výš, než například v sousedním Německu. Trvale mají také největší podíl v oblasti vsazených celkových objemů peněz. (Prunner, 2008, s. 48-49)

K velkému zastoupení technických her na scéně hazardních her přispívá navíc to, že zákon mezi ně řadí i hry provozované prostřednictvím internetových serverů. Ty si zaslouží výjimečnou pozornost i kvůli tomu, že podle některých autorů hrozí u online hráčů větší riziko vzniku patologické závislosti oproti hráčům hrajícím „offline“. (Wood a Williams in Blinka a kol., 2015, s. 150) V odborné literatuře se dočítáme, že příčin oblíbenosti online hazardních her existuje hned několik. Mezi hlavní z nich patří snadná místní i časová dostupnost 24 hodin denně, která je pro silně závislé patologické hráče takřka zhoubnou, jelikož jim kdekoli a kdykoli umožňuje neustálý přístup ke zdroji jejich sebezničujícího potěšení. Dalšími aspekty atraktivity hazardu online můžeme jmenovat velké množství typů online hazardních her, úspěšnou reklamu, anonymitu, nebo nemožnost sociální kontroly. (Blinka a kol., 2015, s. 160-161) Sezení u počítače totiž není tak „viditelným“ problémem jako časté navštěvování heren, nebo kasin.

Živá hra

Živá hra představuje především druhy hazardních her provozovaných v prostorách kasina. Jsou jimi ruleta, karetní hra a hra v kostky. (Zákon č. 186/2016 Sb. § 57, odst. 2) Peníze jsou v těchto hrách zastupované prostřednictvím žetonů, za které jsou směňovány a na základě kterých jsou pak opět znovu vypláceny. Výše zmiňované karetní hry jsou podle Prunera v Čechách velmi oblíbené. Představují frekventovaný způsob volnočasové zábavy a jejich hraní v okruhu přátel nepředstavuje nic nežádoucího a není považováno za hazard. Hazardním se hraní karet stává ve chvíli, kdy začne vykazovat znaky typické patologickému hráčství. Tedy okamžikem přeměny ze společenské zábavy na aktivitu postrádající pozitivní aspekty. Hazardní karetní hráči jsou schopni se hře věnovat za souběžné konzumace alkoholu i mnoho hodin. Právě alkohol rozpouští zábrany a podmiňuje odvahu více sázet a riskovat, což může mít pro hráče devastační dopad. (Prunner, 2008, s. 53 – 54) Příklady hazardních karetních her konkrétně představují názvy jako Baccarat, Black Jack, nebo Poker, jehož nejznámější variací je u nás odnož Texas Hold'em. Právě pokeroví hráči se často brání označení Pokeru jako hazardní hry, jelikož tvrdí, že hrát Poker vyžaduje jistou úroveň znalostí a dovedností, jež hráči do jisté míry umožňuje ovlivnit výsledek hry, který se tak nestává pouze dílem štěstí či náhody.

Tombola

Tombolu zákon charakterizuje jako: „hazardní hra, u níž se výhry rozdělují na základě slosování, do kterého se zahrnou pouze prodané sázkové tikety“. (Zákon č. 186/2016 Sb. § 61, odst. 1) Reguluje ji například pravidly o tom, že pravděpodobnost výhry nesmí být nižší než 1 : 200. Zákonná opatření pro tomboly se vztahují hlavně pro ty, u nichž herní jistina (herní jistina = násobek počtu vydaných losů a prodejní ceny losu) překračuje částku 100 000Kč. Tombol s nižší herní jistinou se netýkají některá společná pravidla pro provozovatele hazardu, nutnost ohlášení, nebo podmínka stanovující minimální věk hráčů hazardních her na 18 let.

Turnaj malého rozsahu

Turnajem malého rozsahu se rozumí turnaj v karetní hře vyřazovacího typu, kde se počet účastníků pohybuje od 3 do 90 osob a při kterém úhrnný vklad jednotlivého účastníka nesmí převýšit 500 Kč po dobu 24 hodin. (Zákon č. 186/2016 Sb. § 64 odst. 1)

2.2 Herní prostory

Herními prostory je podle zákona č. 186/2016 Sb, (o hazardních hrách) platného od začátku roku 2017, herna, nebo kasino. V zákoně z předchozích let (zákon č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách) byl uveden ještě třetí prostor označovaný jako „provozovna se zvláštním režimem“. Přestože od začátku roku 2017 již provozovny se zvláštním režimem nejsou zakládány, stále se s nimi můžeme setkat kvůli doznívajícím licencím, které jim byly uděleny za doby platnosti předchozích pravidel. Proto v našem výčtu budou provozovny se zvláštním režimem uvedeny. Podrobněji se změnami, které přinesl nový zákon, budeme zabývat v následující kapitole.

Kasino

Kasino je samostatným, stavebně odděleným prostorem, ve kterém je možné provozovat živou hru v kombinaci s technickou hrou, Bingem, nebo oběma z možností. Poměr stolů živé a zařízení technické hry blíže specifikuje zákon. Stejně jako v případě herny, nesmí toto zařízení navštěvovat osoby pod 18 let věku.

Pro kasino a hernu platí řada společných nařízení týkajících se například povinnosti zabezpečení oken, výloh a vstupů proti nahlédnutí, zákaz světelné a jakékoliv další reklamy na budově herny/kasina, viditelné umístění ukazatele času v herním prostoru, a podobně.

Provozovna se zvláštním režimem

Provozovny se zvláštním režimem představovaly místa, jako například restaurace, kam je běžně vstup osob mladších 18ti let povolen. Za herní prostor byly považovány oddělené místnosti provozoven, ve kterých bylo možno umístit maximálně 6 technických výherních přístrojů.

Internet

Za specifický herní prostor se v jistém smyslu slova dá považovat také prostředí tzv. „internetové hry“, čili online alternativy různých výše uvedených typů hazardních her. Zákon o hazardních hrách přinesl v oblasti hazardu na internetu výrazné změny, které vyvolaly silnou odezvu veřejnosti. Právě tomuto tématu bude věnováno více pozornosti v nadcházející kapitole.

2.3 Legislativní rámec

Provozování hazardních her na území České republiky a působnost správních orgánů v této oblasti je od roku 2017 regulována novým platným zákonem. Je jím zákon č. 186/2016 Sb., známý veřejnosti také jako zákon o hazardních hrách. Jeho návrh zpracovalo Ministerstvo financí ČR s cíli jako je efektivní výběr daní, ochrana sázejících a jejich okolí, a v neposlední řadě také předcházení a potírání souvisejících sociálně patologických jevů. Podpisu prezidenta republiky se zákon dočkal 7. června 2016. Předcházejícím právním předpisem byl zákon č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách z roku 1990. Příchod nového zákona vyvolal kontroverze v široké veřejnosti a to konkrétně kvůli znění § 82 a § 84 nařizujících poskytovatelům internetu blokovat weby zařazené na tzv. „blacklistu“ Ministerstva financí ČR. Toto je řadou odpůrců považováno za nástroj cenzury a za radikální průlom svobody internetu. Někteří z nich dokonce hovoří o tom, že se z úřadu Ministerstva financí ČR stává úřad cenzurní. (Lidovky.cz, 2016, [online]) Ministerstvo toto stanovisko rezolutně odmítá a poukazuje na to, že nástroj blokace webů je doporučen Evropskou unií a již funguje v 18 zemích EU.

Existují zde ale i další podstatné změny, které s novým zákonem přicházejí. Nejvýraznější z nich je ta, že od začátku roku 2017 z restaurací začínají postupně mizet hrací automaty, které se s koncem licencí udělených podle předchozích pravidel, přesunou výhradně do heren a kasin. Na druhou stranu je podle tohoto zákona odstraněno předchozí nařízení, jež znemožňovalo otevření herny v určitých oblastech, kterými jsou například nádraží, nebo kulturní střediska. Podle serveru Alfa9 (Zpravy.alfa9.cz, 2016, [online]) tento fakt ale nic nemění na tom, že nová pravidla jsou celkově mnohem přísnější a mají potenciál svými podmínkami způsobit problémy až 7 tisícům zavedených kasin a heren. Dalším výrazným bodem přicházejícím s platností nového zákona je to, že při splnění stanovených podmínek umožňuje podnikání zahraničních internetových sázkových firem v ČR. Tím je jejich činnost legalizována a podléhá příslušné regulaci a zdanění.

Související novinkou je také zákon č. 187/2016, o dani z hazardních her. Jím se zvedá zdanění u automatů a videoloterijních terminálů, ze stávajících 28 % na 35 %.

2.4 Vývoj a vyhlídky

Jak již bylo zmíněno v kapitole pojednávající o druzích hazardních her, trvale největší zastoupení mají v naší republice, z hlediska objemu vložených peněz, technická herní zařízení – tedy výherní hrací přístroje. Podle statistik úřadu vlády ČR, (Mravčík, 2014, s. 7) například v roce 2012 dosáhly vklady u těchto zařízení 135,5 miliard korun. Výherní hrací přístroje ale vedou i v počtu zařízení v přepočtu na obyvatele, které bylo k roku 2013 7,5 VHP na 1000 obyvatel. To je v evropském měřítku vysoká hodnota. Pro srovnání studie uvádí nabídku VHP na 1000 obyvatel v sousedních státech ČR, která je: na Slovensku 3,7; v Německu 3,0; v Polsku 0,6 a v Rakousku 0,3.

Jelikož právě dostupnost hazardu je faktor, který logicky ovlivňuje výskyt jeho společenských dopadů, není překvapením, že zde existují snahy jeho nabídku snižovat. V roce 2012 se tyto pravomoci díky novele zákona přesunuly do rukou obcí, které začaly herny i hrací automaty v dobré víře hojně zakazovat s cílem ochránit své obyvatele. Pod heslem nulové tolerance hazardu začaly na stejnou politiku přistupovat i jednotlivé části Prahy. Jak se můžeme dočíst v online zdrojích, v reakci na tuto regulaci začaly vznikat černé herny a výrobci přišly na trh se stroji známými například jako kvízomaty. Jejich podstata spočívala v tom, že před započítáním hazardní hry musel hráč zodpovědět jednoduchou kvízovou otázku. Tato drobnost dodala hře takzvaný „prvek dovednosti“ a vymanila jím stroj z definice hazardu uvedené v tehdejší zákoně. (Hazardni-hry.eu, 2016, [online]) Vystala tudíž otázka, zda je skutečně žádoucí hazard zcela zakazovat.

Studie Centra ekonomických a transakčních analýz - CETA vytvořená pro Ministerstvo financí ČR se staví proti razantnímu odmítání hazardu jakožto jednoznačně škodlivé věci. Poukazuje na to, že pokud považujeme hráče za racionálně jednající bytosti, musíme dojít k závěru, že hazard má nějaký užitek. Racionálně jednající bytosti by se jinak přece nikdy nepouštěly do jednání, které jim přinese pouze potíže. Uváděným užitekem je podle CETA zážitek ze hry, případně vyhrané peníze. V této fázi je prý důležité si uvědomit, že ne každý člověk, který se ve svém volném čase věnuje hazardnímu hraní, se stane automaticky závislým. Stále zde existuje skupina lidí, kteří dokáží své hraní držet na uzdě a brát ho pouze jako zábavu. Zároveň s nimi existuje ještě jedna množina lidí. Jsou to lidé trpící psychickými problémy, které nejsou

vyústěním patologického hráčství, ale jeho příčinou. Ve spojitosti s těmito lidmi je vhodné připomenout, že léčení důsledků namísto příčin není považováno za efektivní způsob léčby. (Schwarz a kol., 2015, s. 8 - 14)

Vraťme se ale k užitkům hazardu. Dalším z nich je nepopíratelně množství peněz odváděných na daních za provoz hazardních her. Odpůrci namítají, že vybrané částky se zdaleka nevyrovnají výši prostředků potřebných pro odstranění veškerých negativních důsledků, které sebou patologické hráčství přináší. Od léčebných výloh počínaje, sociálními dávkami a náklady spojenými s přímo či nepřímo související kriminalitou konče. Když proti sobě postavíme tyto dvě kontrastní stanoviska, ukazuje se, že nadměru žádoucím řešením by bylo nalezení kompromisu, který při odstranění nežádoucích důsledků hazardu, zachovává jeho pozitiva. To však rozhodně není jednoduchým úkolem a je otázka, zda je to vůbec reálné.

Výroční zpráva z roku 2015 uvádí, že oproti předchozím letům prevalence hazardního hraní stále stoupá. Ve významné míře je tomu tak u věkové skupiny 15-24 let, kde se celoživotní zkušenost s hazardní hrou od roku 2014, kdy představovala 20,3 %, zvedla na 35,5 %. (Mravčík, 2016, s. 61) Přitom právě teenageři jsou rizikovou skupinou náchylnou ke vzniku závislosti a do 18ti let je pro ně hazard nelegální. Většina z nich svou zkušenost s hazardní hrou získala v odvětví, které v současné době zažívá svůj boom – hraní online.

Zcela nevyvratitelným faktem zůstává, že pokud závislost na hazardní hře nemá kde vzniknout, tak jednoduše nevznikne. Proto je při současné situaci omezování hazardu bez dalších diskusí žádoucí. Řadu kroků k němu podniká nový zákon o hazardních hrách. Nyní je však ještě brzo na to, posoudit jeho účinnost v boji proti negativním dopadům. Dokázat ji je spolu s důsledným potíráním nelegálního hazardu a snahou v boji proti dalším sociálně patologickým jevům, úkolem státu pro následující roky. Během nich je Mravčíkem doporučován pečlivý monitoring, jehož výsledky by měly zpětně sloužit k hodnocení efektivity a dalším žádoucím úpravám regulačních a preventivních aktivit. (Mravčík, 2014, s. 13)

3. Průzkum

V této části práce se budeme věnovat výzkumnému šetření provedenému mezi studenty vysokých škol. Šetření se zabývá zkušenostmi respondentů s patologickým hráčstvím a jejich názory na něj. Podkladem pro tento výzkum se z velké části stala Výroční zpráva o hazardu v České republice za rok 2015, která mapuje zkušenosti s hazardem napříč obyvatelstvem. Na rozdíl od našeho výzkumu se nezaobírá dosaženým vzděláním respondentů, a tudíž není v jejích možnostech poskytnout informace o vztahu mezi vzdělaností a zkušeností s hazardní hrou. Přesto nám přináší informace o procentuálním zastoupení hraní hazardních her v určitých věkových skupinách. Z těchto informací vycházíme v hypotézách a snažíme se podkladové údaje porovnávat s našimi zjištěními.

3.1 Projekt průzkumu

Výzkumný problém byl stanoven v následujícím znění:

Jaké jsou zkušenosti vysokoškolských studentů s patologickým hráčstvím a co si o něm myslí?

3.1.1 Cíl průzkumu a hypotézy

Cílem práce je ověřit zkušenosti vysokoškoláků s patologickým hráčstvím a prozkoumat jejich názory na něj. K tomuto účelu bylo sestaveno deset hypotéz, které uvádíme níže spolu s krátkým doplňujícím textem vysvětlujícím naše předpoklady a představujícím výchozí materiály.

H1: Více než 40 % studentů VŠ ve věku do 34 let se ve svém životě věnovalo nějaké formě hazardní hry.

Hypotéza vychází z výsledků Výroční zprávy o hazardu v České republice za rok 2015, podle které celoživotní prevalence hazardního hraní u mladých dospělých (tj. 15 – 34 let) byla v roce 2015 46,5 %.

H2: Ve věkové skupině do 24 let má za posledních 12 měsíců zkušenost s hazardní hrou více než 30 % respondentů.

Na základě Výroční zprávy o hazardu v ČR 2015 víme, že prevalence hazardního hraní za posledních 12 měsíců byla v roce 2015 u osob ve věku 15 – 24 let 35,5 %.

H3: Ve věkové skupině 25 – 34 let má za posledních 12 měsíců zkušenost s hazardní hrou více než 20 % respondentů.

Na základě Výroční zprávy o hazardu v ČR 2015 víme, že prevalence hazardního hraní za posledních 12 měsíců byla v roce 2015 u osob ve věku 25 – 34 let 23,8 %. V hypotézách se na věkové skupiny do 24 let a 25 – 34 let zaměřujeme hlavně z toho důvodu, že předpokládáme mezi respondenty výzkumu především studenty prezenčního studia, kteří se v onom věkovém rozmezí pohybují.

H4: Nejvíce zastoupenou hazardní hrou budou mezi studenty VŠ kurzové sázky.

Výroční zpráva o hazardu v ČR 2015 uvádí, že kurzové sázky v sázkových kancelářích jsou procentuálně nejvíce zastoupenou formou hazardní hry napříč všemi věkovými skupinami. Proto předpokládáme, že ani studenti VŠ nebudou ve svém zájmu o hazard tvořit výraznou výjimku z tohoto trendu.

H5: Zkušenost s hazardem je mezi studenty VŠ častější u mužů než u žen.

Tuto hypotézu je opět možné podložit Výroční zprávou o hazardu v ČR 2015, přesto je jisté, že bychom jako podklad pro toto tvrzení mohli použít i řadu dalších zdrojů. Zkušenost s tím, že zájem o hazard je dlouhodobě doménou především mužů je faktem popsáním ve veškeré odborné literatuře a tento fenomén můžeme pozorovat v celosvětovém kontextu napříč zeměmi a národnostmi.

H6: Více než 50 % studentů VŠ má patologického hráče ve svém okolí.

Hypotéza byla stanovena po konzultaci s vedoucím bakalářské práce a na základě mé osobní zkušenosti vyplývající z výzkumu, který jsem prováděla pro účely Studentské socialie, kdy jsem na základě rozhovorů se studenty ve svém okolí dospěla k závěru, který pro mě byl překvapivý právě četností toho, jak často studenti osobně znají člověka, který odpovídá charakteristice patologického hráče.

H7: Více než 80 % respondentů hazardní hra nikdy nepůsobila problém.

Jako podstatu tohoto tvrzení vnímáme předpoklad, že náchylnost k závislostem všeho druhu nebude u lidí s dosaženým vysokoškolským vzděláním příliš výrazná.

H8: Pro zákaz hazardních her by hlasovalo méně než 5 % respondentů.

Hypotéza vychází z našeho předpokladu, že přestože jsou si studenti vědomi rizik, které s sebou hazardní hra přináší v podobě patologického hráčství a přestože jsou obeznámeni s potížemi, které se ke gamblingu váží, nebudou v této otázce příliš radikální. Předpokládáme mezi studenty spíše poptávku po lepší zákonné regulaci a po kvalitní důsledné prevenci.

H9: Méně než 10 % respondentů hraje pravidelně minimálně jednou týdně.

Vzhledem k našemu očekávání vysoké informovanosti respondentů o výrazném a nezanedbatelném riziku, které sebou hazard nese a zároveň vzhledem ke stupni vzdělanosti a předpokládané inteligenci respondentů si troufáme odhadovat, že pravidelné hraní hazardních her nebude mezi studenty příliš frekventovanou aktivitou.

H10: Více než 70 % respondentů si je vědomo negativních důsledků provozování hazardních her.

Znalost negativních dopadů závislosti v podobě patologického hráčství a jeho důsledků očekáváme u vysokoškolských studentů velmi vysokou. Předpokládáme u nich totiž zájem o tíživá společenská témata, kterým gambling bezesporu je.

3.1.2. Použitá metoda a výběrový soubor

Na základě hypotéz byl zkonstruován dotazník čítající dvanáct otázek. Tento dotazník je možné dohledat na posledních stranách práce jako přílohu č. 1. Metoda dotazníku byla zvolena především kvůli adekvátnosti k potřebě oslovit větší množství respondentů, čemuž odpovídá i Gavorova charakteristika této metody. Ta říká: „Dotazník je určen především pro hromadné získávání údajů. Myslí se tím získávání údajů o velkém počtu odpovídajících. Proto se dotazník považuje za ekonomický výzkumný nástroj. Můžeme jím získávat velké množství informací při malé investici času.“ (Gavora, 2010, s. 99)

Při tvorbě otázek jsme se snažili zaměřit na jejich jednoduchost a jednoznačnost, aby byly odpovědi respondentů co nejobektivnější a nezkreslené. Co se týče typů otázek, v převážné většině dotazníku nalézáme otázky uzavřeného typu – tedy otázky nabízející hotové alternativní odpovědi vyžadující po respondentovi pouze vyznačení jedné z nich. Přistoupili jsme k nim konkrétně v deseti případech. Zbylé dvě otázky představují svým

typem otázky polouzavřené s volbou dopsání vlastní možnosti. U těchto otázek bylo zároveň možné vybrat více než jednu odpověď.

Výzkumné šetření s kvantitativním charakterem probíhalo v online podobě pomocí webového rozhraní portálu www.vyplnto.cz a to po dobu dvanácti dnů. Mezi respondenty byl dotazník distribuován pomocí sociálních sítí – zejména Facebook a dále prostřednictvím soukromé e-mailové komunikace. Za dobu trvání průzkumu se podařilo nashromáždit 231 respondentů ochotných poskytnout své odpovědi. Ti vytvářejí výzkumný soubor vyčleněný ze základního souboru. Základní soubor představuje, jak je možné odvodit z projektu výzkumu, skupina studentů vysokých škol. Dle hypotéz především do věku 34 let. Minimální nutný rozsah respondentů byl v souladu s literaturou od Gavory stanoven na 100 subjektů. (Gavora, 2010, s. 67). Tento počet se za dobu trvání výzkumu podařilo naplnit více než dvojnásobně, což přičítáme především poutavému tématu a malé časové náročnosti dotazníku.

3.2. Prezentace získaných dat

Graf 1 – Věk respondentů

První položka znázorňuje věkové rozložení respondentů našeho výzkumu. Můžeme z ní vyčíst, že většina odpovídajících studentů, tedy 70,13 % se svým věkem pohybovala v rozmezí 18 – 24 let. Druhé nejpočetnější zastoupení tvořila skupina ve věku 25 – 34 let, jejíž podíl oproti celkovému počtu respondentů představuje 27,27 %. Poslední a nejmenší část grafu zaujímají studenti starší než 35 let. Ti představují 6 jedinců s podílem 2,6 %.

Graf 2 – Pohlaví respondentů

Druhá položka přinesla informaci o tom, že převážnou většinu respondentů našeho průzkumu, konkrétně 71 %, tvořily ženy. Procentuální zastoupení žen představuje po převedení na konkrétní čísla počet 164 respondentů, oproti zbylým 67 respondentům zastupujícím 29 % mužů. Vzhledem k tomu, že dotazník byl mezi respondenty distribuován bez ohledu na pohlaví, nemáme pro tento výrazný nepoměr logické vysvětlení. Můžeme si pouze domýšlet důvody. V úvahu připadá myšlenka toho, že ženy jsou jakožto účastnice výzkumů vstřícnější v poskytování odpovědí, nebo možná také to, že je konkrétní téma dotazníku vztahující se k sociální sféře více zaujalo a tudíž přimělo k vyplnění častěji než muže.

Graf 3 – Máte ve svém okolí někoho, kdo odpovídá charakteristice patologického hráče?

Položka číslo 3 informuje o známostech studentů s patologickými hráči. Z grafu vyplývá, že přibližně polovina našich respondentů, konkrétně 52,38 %, tvrdí, že v jejich okolí se nikdo, kdo by charakteristice patologického hráče odpovídal, nevyskytuje. O něco více, nežli čtvrtina respondentů si je přítomností patologického hráče ve své blízkosti jistá – jejich zastoupení tvoří 25,11 %. Dále zde vidíme také celkem vysokých 22,51 % respondentů, kteří si výskytem gamblerů ve svém okolí nejsou jistí, nebo si jej neuvědomují.

Graf 4 – Pripouštíte, že provozování hazardních her může ve svém důsledku přinášet řadu vážných problémů?

V grafu odpovědí na položku s číslem čtyři vidíme většinový podíl respondentů (80,09 %), kteří si jasně uvědomují souvislost mezi hraním hazardních her a společenskými problémy typu závislosti, kriminalita, rozpad vztahů, ztráta zaměstnání atd. Druhou nejrozsáhlejší skupinou respondentů jsou ti, kteří možnou souvislost připouštějí. Tito představují počtem 40 respondentů celkem 17,32 %. Možnost „spíše ne“ uvedlo 2,16 % respondentů a našel se i jeden člověk, který souvislost mezi hazardem a negativními jevy rezolutně popírá – zastoupení jeho odpovědi představuje 0,43 %.

Graf 5 – Myslíte si, že by mělo být provozování hazardních her zakázáno?

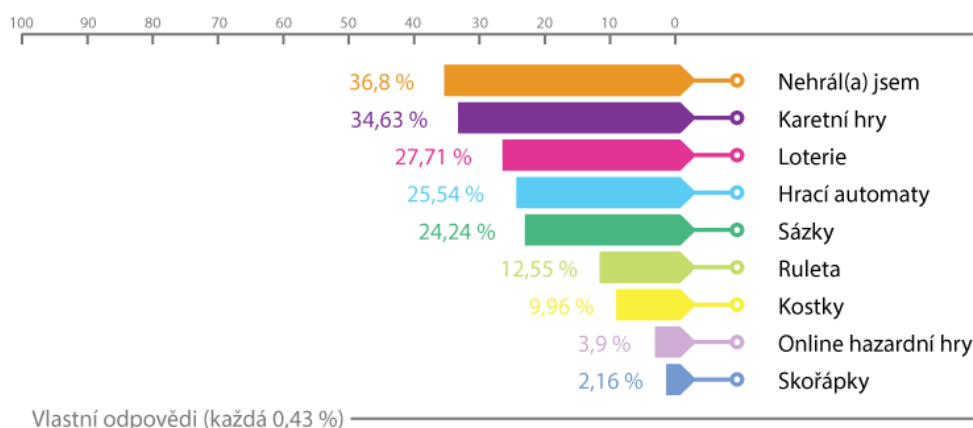

Položka číslo 5 s dichotomickou možností odpovědi typu ano/ne přinesla téměř vyvážený počet názorů zastávajících jedno ze stanovisek. Počet respondentů, kteří jsou fanoušky zákazu hazardních her, převážil počtem třinácti lidí a dosáhl tak v procentuálním zastoupení 52,81 % oproti zbylým 47,19 %.

Graf 6 – Vyzkoušel(a) jste na vlastní kůži hrát někdy nějakou z forem hazardní hry o peníze?

Graf 7 – Typy hazardních her, které respondenti vyzkoušeli hrát za celý svůj život.

Vlastní odpovědi (každá 0,43 %)

- Poker
- Losy
- Hrál(a) jsem automaty jednou jako nezletilá, ale bylo to s partou přátel.
- Zkoušela jsem hrát automaty na dni otevřených dveří jednoho podniku, který automaty provozuje. Při této příležitosti se ale nehrálo o peníze.
- Free to play - 15 000 Kč, Win easily - 150 000 Kč (první exekuce - televizor Samsung), www.myfreezoo.cz - 5 000 Kč, Counter Strike: Global Offensive - 56 000 Kč, Goodgame Empire - 12 000 Kč (druhá exekuce - auto), Shakes and Fidget - 8 000 Kč (třetí exekuce - nábytek kromě stolu).

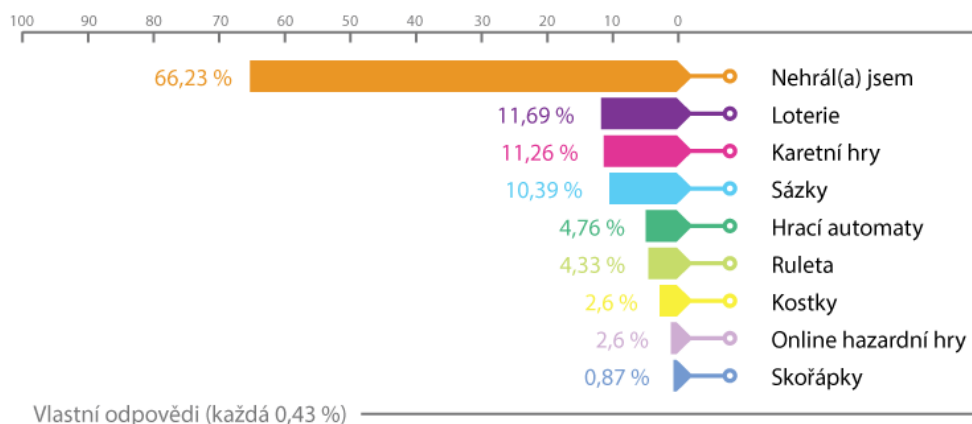
Šestá a sedmá položka dotazníku představovaly vzájemně propojený komplex. První otázka v pořadí ověřovala, zda respondenti za svůj život vyzkoušeli nějakou z forem hazardní hry. Zde kladně odpovědělo 63,2 % a naopak k záporné odpovědi se přiklonilo zbylých 36,8 % představujících počet osmdesáti pěti respondentů. Účelem druhé otázky v pořadí poté bylo získat informaci o tom, kterou konkrétní hru ze spektra hazardu respondent vyzkoušel. Vzhledem k tomu, že bylo možné vybrat více odpovědí najednou, neodpovídají procenta po sečtení stu. Z grafu obsahujícího výčet nabízených možností her můžeme vyčíst, že respondenti mají nejčastěji zkušenost s hazardem ve formě karetních her a to konkrétně v 34,63 % případů. Podílu přesahujícího 20 %

dosáhly také loterie, hrací automaty a sázky v tomto pořadí. Poté nám výsledky ukazují zastoupení 12,55 % v případě rulety. Četnost ostatních hazardních her nepřesáhla ve svém zastoupení 10 % a jejich pořadí bylo: kostky, online hazardní hry, skořápky. Pět respondentů využilo možnosti doplnění vlastní odpovědi.

Graf 8 – Hrál(a) jste nějakou hazardní hru za posledních 12 měsíců?

Graf 9 – Typy hazardních her, které respondenti vyzkoušeli hrát za posledních 12 měsíců.

Vlastní odpovědi (každá 0,43 %)

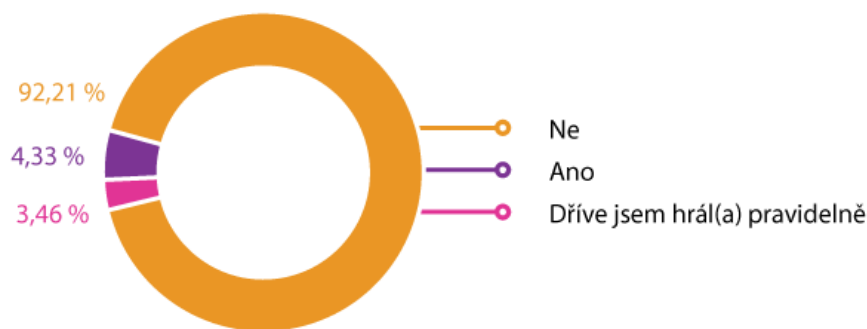
- Stírací los.
- K mým odpovědím - poker NEPOVAŽUJI za hazardní hru, i když za ni považován je.
- Free to play - 15 000 Kč, Win easily - 150 000 Kč (první exekuce - televizor Samsung), www.myfreezoo.cz - 5 000 Kč, Counter Strike: Global Offensive - 56 000 Kč, Goodgame Empire - 12 000 Kč (druhá exekuce - auto), Shakes and Fidget - 8 000 Kč (třetí exekuce - nábytek kromě stolu).

Položky s čísly 8 a 9 byly vzájemně propojené stejným způsobem jako předchozí dvě, avšak s tím rozdílem, že nyní se otázky zaměřovaly na hráčskou zkušenost respondentů za posledních 12 měsíců. Na osmou otázku odpovědělo kladně 77 respondentů, což představuje podíl 33,33 % odpovědí „ano“ oproti 66,67 % odpovědím „ne“. Oproti položce s číslem 7 zde také můžeme pozorovat, že žádná

z možností nedosáhla v odpovědích respondentů zastoupení přesahujícího 20 %. Proto se u nejméně frekventovaných odpovědí pohybujeme se pouze mezi odpověďmi se zastoupením v rozmezí deset až dvacet procent. Nejméně frekventovanější formou hazardní hry byly v případě deváté položky výzkumu loterie. S četností 11,69 % tuto možnost uvedlo 27 respondentů. Dalšími možnostmi zastoupenými více než deseti procenty byly karetní hry s 11,26 % (tj. o jednoho respondenta méně než u loterie) a sázky s 10,39 % (tj. o tři respondenty méně než u loterie). Pořadí zbylých možností bylo následující: hrací automaty, ruleta, kostky, online hazardní hry, skořápky. Dále 3 respondenti využili možnosti doplnění vlastní odpovědi, přičemž jedna z nich zněla „stírací los“ – tzn., že tato odpověď nebyla respondentem správně zařazena pod kategorii loterie, kam stírací losy spadají. U této otázky opět upozorňujeme, že poskytovala respondentům možnost označení více odpovědí a tudíž součet procent u jednotlivých položek nemusí po sečtení představovat výsledek sto, jelikož je procentuální zastoupení odpovědí v tomto případě odvozováno vzhledem k celkovému počtu respondentů, nikoli k počtu odpovědí v samotné otázce.

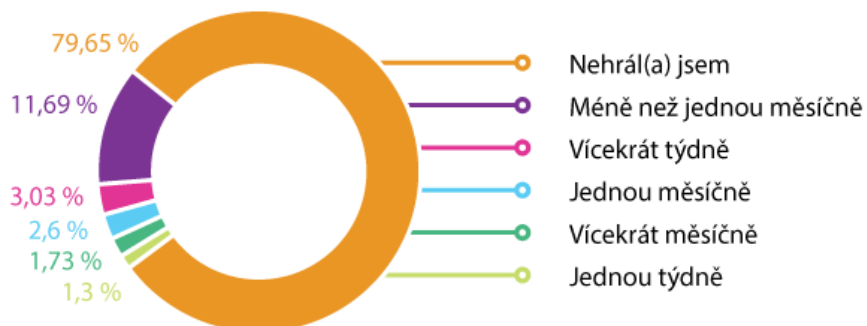
Graf 10 – Hrajete hazardní hry pravidelně?

Účelem položky číslo 10 bylo prověření pravidelnosti, s jakou se respondenti věnují hraní hazardních her. Pravidelnost ve svém hraní spatřuje 10 respondentů představujících 4,33 % studentů, kteří se hazardní hře pravidelně věnují v současnosti. Dalších 8 respondentů (3,46 %) pak přiznává, že pravidelnému hraní se věnovali dříve ve svém životě. Naprostá většina odpovídajících studentů zastoupená 92,21 % – tj. 213 jedinců, odpověděla záporně, tedy že nejsou pravidelnými hráči. Zde si však dovolujeme upozornit na rozpor v porovnání s otázkou číslo 11, kde nepravidelnost ve svém hraní uvádí pouze 79,65 % respondentů – tj. 184 jedinců. Pozorovaný rozdíl

dvaceti devíti jedinců podrobněji rozebereme v kapitole zabývající se závěry výzkumného šetření.

Graf 11 – Pravidelnost hry u studentů provozujících hazard

Desátá položka výzkumu informuje o četnosti hraní hazardních her u studentů, kteří hrají pravidelně. Zastoupení respondentů popírajících ve svém hráčském jednání pravidelnost je zde 79,65 %. Dále je zde skupina hráčů, kteří se hazardu věnují méně než jednou měsíčně, které je zastoupena 11,69 %. Vícekrát týdně hrají 3,3 % respondentů, jednou měsíčně pak 2,6 %, vícekrát měsíčně 1,73 %, jednou týdně 1,3 %. Tuto posloupnost považujeme za zajímavou a budeme se jí dále věnovat, neboť první dvě příčky četnosti hry u pravidelných hráčů obsadily postupně možnosti s nejnižší a nejvyšší četností pravidelných her.

Graf 12 – Měl(a) jste někdy pocit, že Vám hra působí problémy?

Položka 12 se zabývá subjektivním vnímáním toho, zda respondentům přináší hazard nějaké problémy. Zde převažuje odpověď „ne“ se zastoupením 96,1 %. U této odpovědi předpokládáme, že byla vybrána lidmi bez pravidelné hráčské zkušenosti, nebo těmi,

u nichž je četnost hraní velmi nízká. Dále zde je v 2,16 % případů (tj. 5 respondentů) zastoupena odpověď „ano“. Zbylé 1,73 % respondentů (tj. 4 jedinci) uvádí, že jim hazard působil problém někdy v minulosti, avšak nyní už je u nich vše v pořádku.

3.3. Verifikace hypotéz

Naše hypotéza číslo 1 (H1) tvrdí, že více než 40 % studentů VŠ ve věku do 34 let se ve svém životě věnovalo nějaké formě hazardní hry. Tato hypotéza se potvrdila, jelikož celoživotní zkušenost s hazardem uvedlo 63,2 % respondentů – tj. dokonce o 23,2 % více než bylo předpokládáno vzhledem k podkladu hypotézy, kterým bylo tvrzení z Výroční zprávy o hazardu v ČR v roce 2015 uvádějící četnost zkušenosti s hazardní hrou 46,5 %.

Druhá hypotéza (H2) předpokládající během posledních dvanácti měsíců vyšší než 30 % zkušenost s hazardní hrou ve věkové skupině do 24 let se také potvrdila. Konkrétní zastoupení studentů do 24 let majících zkušenost s hazardem je 55 jedinců (z celkového počtu 162 respondentů spadajících do věkové kategorie do 24 let) představujících 33,95 %, které se poměrně přesně blíží k počtu procent námi předpokládaných.

Třetí hypotéza (H3), která během posledních dvanácti měsíců očekává vyšší než 20 % zkušenost s hazardní hrou ve věkové skupině 25-34 let se také potvrdila. Z celkového počtu 63 respondentů spadajících do věkové kategorie do 25-34 let má přesně 21 z nich v posledních dvanácti měsících zkušenost s hazardem. V přepočtu na procenta to odpovídá 33,33 %. Při porovnání s předchozí hypotézou můžeme konstatovat, že vzhledem k věkovému rozdílu není, co se týče hráčské zkušenosti, mezi oběma věkovými skupinami respondentů zásadní rozdíl (ten představuje pouze 0,62 %).

Hypotéza číslo 4 (H4) předpokládá, že nejvíce zastoupenou hazardní hrou budou mezi studenty VŠ kurzové sázky. Tato hypotéza se nepotvrdila ani ve vztahu k celoživotní zkušenosti studentů, kde převážily karetní hry, ani ve vztahu ke zkušenosti za posledních 12 měsíců, kde je jako nejčastější odpověď uváděna možnost „loterie“. Příčinu vyvrácení hypotézy hledáme v tom, že hazardní hry, které jsou populární napříč společnostmi, nejsou natolik atraktivní pro studenty VŠ. Toto považujeme za velmi zajímavé a pozoruhodné zjištění.

K potvrzení páté hypotézy (H5), která sází na častější hráčskou zkušenost u mužů nežli u žen, v našem výzkumném souboru došlo. Ze 164 zúčastněných žen má zkušenost s hazardní hrou 97, tj. 59,15 % a z 67 zúčastněných mužů hazard vyzkoušelo 49, což představuje 73,13 %. Četnost hraní hazardních her je tak mezi respondenty-muži o 13,98 % vyšší než mezi respondenty-ženami. Součet hrajících mužů a žen nedává dohromady součet 100 % z toho důvodu, že procenta hráčů nejsou počítány vzhledem k jedincům s hráčskou zkušeností (což by nám kvůli nerovnoměrnému zastoupení účastníků výzkumu přineslo zavádějící informace), ale vzhledem k pohlaví.

Hypotéza s číslem 6 (H6) říká, že více než 50 % studentů VŠ má patologického hráče ve svém okolí. Tato hypotéza se nepotvrdila, jelikož z výsledků vyplývá, že většina odpovídajících studentů (52,38 %) tvrdí, že v jejich okolí se žádný gambler nevyskytuje. Přítomnosti patologického hráče je si ve svém okolí vědoma pouze přibližně čtvrtina respondentů (25,11 %). Příčinu vyvrácení hypotézy můžeme hledat v tom, jak důkladně se při vyplňování dotazníku respondenti zamýšleli a jak široké okolí v případě záporné odpovědi brali v úvahu.

Sedmá hypotéza (H7) tvrdí ve výzkumném souboru vyšší než 80 % nepřítomnost problémů s hazardní hrou. K potvrzení této hypotézy došlo s přesahem 16,1 %, což znamená, že přesně 96,1 % respondentů ve svém životě nikdy nezaznamenalo, že by jim hazard působil nějaké potíže.

U osmé hypotézy (H8) pozorujeme největší rozpor mezi naším předpokladem a reálným zjištěním. Zatímco jsme očekávali, že k příznivcům úplného zákazu hazardu se mezi studenty bude hlásit méně než 5 % studentů, realita odpovědí je naprosto odlišná. Totiž podíl odpovědí „ano“ a „ne“ je téměř vyvážený s mírnou přesilou (52,81 %) odpovědí zastávajících se zákazu. Příčinu tohoto jevu můžeme spatřovat ve více faktorech. Jedním z nich může být například i to, že otázce na zákaz hazardu předcházela sugestivní otázka, která se zajímala o to, zda si respondenti uvědomují množství negativních jevů, které sebou může pravidelné hraní přinášet.

Devátá hypotéza (H9) znějící „Méně než 10 % respondentů hraje pravidelně minimálně jednou týdně.“ se potvrdila vzhledem k otázce číslo 10, kde pravidelnost ve svém hráčském chování uvedlo pouze 7,79 % respondentů. Stejně tak byla potvrzena i ve vztahu k otázce s číslem 11, kde zkušenost s hraním buďto „jednou týdně“ nebo „vícekrát týdně“ zvolilo v součtu 10 respondentů představujících 4,33 %.

Poslední hypotéza (H10) tvrdící, že více než 70 % respondentů si je vědomo negativních důsledků provozování hazardních her, byla taktéž potvrzena. Možnou souvislost mezi provozováním hazardních her a důsledky v podobě závislosti, kriminality, rozpadem vztahů, ztrátou zaměstnání, atd. připustili respondenti odpovědí „rozhodně ano“ v 80,09 % případů a odpovědí „spíše ano“ v 17,32 %. Můžeme tedy tvrdit, že negativní důsledky přisuzuje hazardnímu hraní 97,41 % respondentů.

Závěrem můžeme k hypotézám uvést, že potvrzeno bylo sedm z nich, zatímco tři byly vyvráceny. K vyvrácení došlo u hypotéz vztahujících se k zastoupení druhů her mezi respondenty s hráčskou zkušeností (ať už celoživotní, nebo za posledních 12 měsíců), k přítomnosti gamblerů v okolí studentů a u hypotézy vztahující se k zákazu hazardu. Možné příčiny jejich vyvrácení jsou uvedeny v konkrétních odstavcích přímo se vztahujících k jednotlivým hypotézám.

3.4. Závěry výzkumného šetření a doporučení

Cílem výzkumného šetření bylo ověřit zkušenosti vysokoškoláků s patologickým hráčstvím a prozkoumat jejich názory na něj. Výzkum byl zaměřen především na studenty ve věkovém rozmezí 18 – 34 let, do kterého se kromě šesti jedinců zařadili všichni respondenti. Ke vztahu k hráčské zkušenosti se výzkum zabýval jak zkušeností celoživotní, tak zkušeností zapadající do rozmezí posledních dvanácti měsíců. Z hlediska názorů jsme se zabývali především postojem k zákazu hazardních her a k informovanosti o nežádoucích důsledcích gamblingu.

Prostředkem realizace výzkumného šetření se stala dotazníková metoda, přičemž dotazník o dvanácti položkách (viz. Příloha č. 1) byl umístěn online na webu www.vyplnto.cz po dobu dvanácti dnů, konkrétně v datech 23. března až 3. dubna 2017. Za tuto dobu se prostřednictvím e-mailu a sociální sítě Facebook podařilo nashromáždit 231 respondentů, z toho 67 mužů a 164 žen. Zaujal nás výrazně vyšší počet žen ve skladbě respondentů. Vzhledem k distribuci dotazníku bez ohledu na pohlaví cílové skupiny přisuzujeme tento jev buď vyšší ochotě žen vyplňovat dotazníky, anebo většímu zaujetí žen našim tématem. Hypotéz bylo pro náš výzkum stanoveno deset, z nich se sedm potvrdilo a tři nepotvrdily – tak, jak uvádí předchozí kapitola.

Výsledky výzkumu v mnoha bodech potvrdily naše očekávání, avšak přinesly i překvapivá zjištění. Za největší z nich můžeme považovat vyvrácení osmé hypotézy předpokládající minimální podíl respondentů schvalujících a hlasujících pro úplný zákaz hazardních her. Náš předpoklad toho, že studenti nebudou v tomto ohledu nijak radikální, se ukázal jako zcela špatný. Důvod pro tento názor může představovat námi dokázaná vysoká informovanost o negativních důsledcích gamblingu, případně ho můžeme spatřovat v absenci neutrální odpovědi typu „nevím“ a tudíž v tom, že respondenti byli nuceni se jednoznačně rozhodnout pro nebo proti.

Co se týče informovanosti o negativech hazardního hráčství, můžeme s uspokojením konstatovat, že je velmi vysoká a souvislost mezi hrou a nežádoucími důsledky připouští 97,41 % dotazovaných (součet odpovědí „rozhodně ano“ a „spíše ano“). Zbýlých několik procent představují lidé, kteří o zmiňované souvislosti z nějakého důvodu pochybují (odpověď „spíše ne“). Našel se však i jeden respondent, který ji rezolutně odmítá.

Za zajímavý závěr vyplývající z našeho výzkumu považujeme informaci, ke které dojdeme při porovnání hráčských zkušeností respondentů za posledních 12 měsíců a za celý jejich život. Hodnota výše hráčských zážitků za posledních dvanáct měsíců představuje u obou nejzastoupenějších věkových skupin podíl pohybující se okolo 33 %. Celoživotně je to v témže věkovém rozmezí 63,2 %. Z těchto informací tedy můžeme odvodit fakt, že přibližně polovina lidí s hráčskou zkušeností ji buďto získala během posledních dvanácti měsíců, nebo ji během té doby opakovala, přičemž se kloníme spíše ke druhé z možností.

Nejčastěji vyzkoušenou hrou mezi vysokoškoláky je z hlediska posledních dvanácti měsíců loterie, která první příčku obsadila s rozdílem jednoho respondenta oproti karetním hrám. Karetní hry se pak staly mezi hráči nejfrekventovanější vzhledem k celoživotní zkušenosti. Z těchto dvou zjištění můžeme konstatovat celkově vysokou oblíbenost hazardních karetních her mezi studenty. V odpovědích respondentů se dokonce vyskytlo tvrzení jednoho z nich, že karetní hru poker nepovažuje za hazard, přestože ví, že je takto zařazen. Tento ohlas ukazuje na trend, který jsme zaznamenali během přípravy teoretické části práce, tedy že zde existuje skupina hráčů, která odmítá označení pokeru jako hazardu, jelikož tvrdí, že tato hra vyžaduje hráčské dovednosti a je možné ji profesionálně ovládnout. Dalším, méně překvapivým zjištěním je potom

vysoká oblíbenost loterií. Třetím nejfrekventovanějším typem hazardní hry jsou (v kategorii celoživotní zkušenosti) mezi studenty hrací automaty. Příčinu nalzáme v dosavadní legislativě, která umožňovala umístění videoloterijních terminálů v prostorech restaurací a barů. Se začátkem platnosti nových zákonů v roce 2017 očekáváme v případě zkušenosti s hracími automaty klesající tendenci. Předpokládáme totiž, že po vymizení terminálů ze zmiňovaných restaurací a barů nebudou mít studenti potřebu přímo vyhledávat tento typ zábavy ve specializovaných podnicích. Při pohledu na výsledky frekventovanosti zkušeností s typy her nás zaujalo poměrně malé procento zastoupení online her, které jsou v současnosti na vzestupu. Z našich 231 respondentů je ale vyzkoušelo pouze 9. Na druhou stranu tuto skutečnost vyvážila jedna vlastní odpověď, ve které respondent detailně uvedl částky, které v množství online her prohrál (dozvěděli jsme se i konkrétní názvy her) a tuto informaci doplnil i podrobnostmi o exekucích, se kterými se již potýkal.

Zjistili jsme také, že více než polovina dotazovaných (přesně 52,38 %) tvrdí, že ve svém okolí nemá žádného člověka, který odpovídá svým chováním charakteristice gamblera, tedy patologického hráče. Vzhledem k tomu, že jsme očekávali mezi našimi respondenty více známostí podobného typu, považujeme za vhodné rozvést úvahu na toto téma a zamyslet se nad tím, jak široké okolí svých známých brali studenti v potaz při volbě negativní odpovědi, případně jak dlouho se zabývali snahou si na někoho takového ve své blízkosti vzpomenout. Vzhledem k téměř čtvrtinovému zastoupení (22,51 %) četnosti odpovědi „nevím“ můžeme navíc konstatovat, že značná část respondentů přítomnost patologického hráče ve svém okolí připouští, ačkoli si není jistá. Původ množství těchto odpovědí by se dal spatřovat buď v tom, že si respondenti nebyli dostatečně jistí definováním patologického hráče (přestože byl tento jev v úvodu dotazníku popsán), netroufli si chování svých známých holdujících hazardu klasifikovat jako závislost, anebo připustili možnost známosti s někým, kdo svou závislost skrývá tak dobře, že o ni nemají tušení.

Nyní se zaměříme na pravidelnost hraní mezi respondenty. Pozoruhodným se pro nás stal rozpor v odpovědích na otázky číslo 10 („Hrajete hazardní hry pravidelně?“) a 11 („Pokud ano, s jakou pravidelností hrajete/ jste hrál(a)?“). V odpovědích na otázku č. 10 uvedlo 213 respondentů, že ve svém hráčském jednání žádnou pravidelnost nespatřuje. V otázce č. 11 si tento názor ale udrželo jen 184 z nich, což představuje rozdíl 29 respondentů. Toto zjištění připisujeme faktu, že v 11. otázce zvolilo 27 respondentů

jako možnost pravidelnosti „méně než jednou měsíčně“ z čehož předpokládáme, že při odpovídání na předchozí otázku nepovažovali tuto frekvenci za vhodnou k tomu, aby byla považována za pravidelnost. Pro zbylé 2 respondenty tvořící rozdíl vůči předchozí otázce předpokládáme aplikaci stejného principu ve vztahu k druhé možnosti představující nejnižší četnost, tedy odpovědi znějící „jednou měsíčně“. U těchto dvou otázek taky považujeme za nezbytné podotknout, že se vztahují zároveň jak k minulosti, tak současnosti provozování hazardu a proto z nich nemůžeme přesně odvodit počet hráčů provozujících hazard nyní. V tom nám však může napovědět poslední otázka v dotazníku, která se zabývá tím, zda měli respondenti někdy pocit, že jim hazard působí problémy. Rozhodně chceme poukázat na velmi vysoké procento (96,1 %) dotazovaných, kteří nesnáze tohoto typu nikdy nepocítili. Dozvídáme se však i to, že mezi našimi respondenty se vyskytnulo 5 jedinců, kteří v současnosti řeší nějaký problém vztahující se ke gamblingu a 4 jedinci, kteří takovýto problém museli řešit někdy ve své minulosti.

Cíl výzkumného šetření byl splněn. Podařilo se nám zmapovat hráčské zkušenosti dotazovaných studentů, stejně tak jako prověřit jejich názory na gambling jakožto jedno z tíživých společenských témat.

Pro další výzkumy v této oblasti bychom nyní doporučili několik postřehů, které by se příště mohly stát východisky pro bližší prozkoumání. Zaprvé považujeme za vhodné věnovat pozornost tomu, zda respondenti získali svou hráčskou zkušenost už jako nezletilí, nebo až po dosažení osmnácti let věku. Inspirujícím podnětem pro úvahy v tomto směru se stala jedna z odpovědí na dotazník, kde jistá respondentka poukázala na to, že k prvnímu kontaktu s hazardní hrou v podobě hracího automatu u ní došlo ještě v době její nezletilosti. Souvisejícím návrhem, který považujeme za hodný prozkoumání, jsou okolnosti toho, jak respondenti získali svou úplně první hráčskou zkušenost – tedy např. pokud zájem o hazard projeví oni sami, nebo se ke hře dostali prostřednictvím skupiny přátel, či dokonce rodiny, nebo nějak jinak. Naším třetím návrhem je zaměřit pozornost na to, které z negativních důsledků pravidelného provozování hazardních her považují respondenti za nejvíce problematické – tedy porovnávat, zda pro ně představují větší překážku například problémy sociální nebo finanční.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala tématem gamblingu jako celospolečenského problému na poli závislostí. Tento problém se snažila uchopit jak z hlediska odborné teorie, tak z hledisek legislativy a statistiky vývoje vztahu obyvatel České republiky k hazardním hrám. Nedílnou součástí práce je také empirická část.

V teoretické části bylo hlavním účelem práce podat a vystavět dostatečný informační základ nutný k pochopení příčin a důsledků závislostního chování. To je zde představeno prostřednictvím práce s odbornými prameny. Na tento základ dále navazuje uvedení širšího přehledu negativ patologického hráčství. Negativa je velmi důležité si uvědomovat a zabývat se jimi, protože nám připomínají, že se závislostmi je nutné bojovat nejenom proto, abychom pomohli samotným jedincům, kteří jim propadají, ale také proto, aby se nám dařilo udržovat zdravé klima v celé společnosti.

Završením teorie je analýza legislativních dokumentů, které práce využívá mimo jiné k představení typů hazardních her rozlišovaných na území ČR a zároveň typů zařízení, kde mohou být tyto hry provozovány. Dozvídáme o nových právních předpisech nabývajících účinnosti začátkem stávajícího roku a o změnách, které sebou přináší. Toto je pak propojeno se statistikou z let minulých jako vyhlídka do budoucnosti.

Empirická část si kladla za cíl ověřit zkušenosti vysokoškoláků s patologickým hráčstvím a prozkoumat jejich názory na něj. Tento cíl splnila. Šetření, které se stalo prostředkem výzkumu, mělo kvantitativní charakter a bylo prováděno pomocí dotazníkové metody. Bylo podloženo deseti hypotézami, z nichž se sedm potvrdilo a u tří k potvrzení nedošlo.

Výsledky výzkumného šetření přinesly zprávu o vysoké informovanosti vysokoškoláků ve vztahu k nežádoucím dopadům hazardu a mimo jiné jsme se z nich dozvěděli, že většina oslovených respondentů by se nebránila hlasovat pro zákaz hazardních her. Zajímavým faktem bylo zjištění o tom, že hazardními hrami, které se mezi studenty těší velké oblibě, jsou karetní hry. Oproti tomu nás překvapila relativně nízká frekvencovanost zkušeností s online hazardními hrami. Výzkum však přinesl i řadu dalších informací vztahujících se například ke vztahu mezi věkem respondentů a hráčskou zkušeností.

Seznam zdrojů

Monografie:

1. BLINKA, Lukáš a kol. *Online závislosti*. Praha: Grada, 2015, 198 s. ISBN 978-80-210-7975-5.
2. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, 207 s. ISBN 80-85931-79-6.
3. HELLER, Jiří., PECINOVSKÁ, Olga. *Závislost známá neznámá*. Praha: Grada, 1996, 162 s. ISBN 80-7169-277-8.
4. KALINA, Kamil a kol. *Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003, 343 s. ISBN 80-86734-05-6.
5. KALINA, Kamil. *Základy klinické adiktologie*. Praha: Grada, 2008, 388 s. ISBN 978-80-247-1411-0.
6. KALINA, Kamil. *Klinická adiktologie*. Praha: Grada Publishing, 2015, 696 s. ISBN 978-80-247-4331-8.
7. KRAUS, Blahoslav., HRONCOVÁ, Jolana. *Sociální patologie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010, 325 s. ISBN 978-80-7435-080-1.
8. KRAUS, Jiří., PETRÁČKOVÁ, Věra. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 1998, 834 s. ISBN 80-200-0607-9.
9. MRAVČÍK, Viktor a kol. *Hazardní hraní v České republice a jeho dopady*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2014, 243 s. ISBN 978-80-7440-111-4.
10. MRAVČÍK, Viktor a kol. *Výroční zpráva o hazardním hraní v České republice v roce 2015*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2016, 164 s. ISBN 978-80-7440-151-0.
11. MÜHLPACHR, Pavel. *Sociální patologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2001, 104 s. ISBN 80-210-2511-5.
12. NEŠPOR, Karel. *Jak poznat a překonat problém s hazardní hrou: příručka pro ty, kdo mají problém s hazardní hrou, kdo chtějí takovým pomáhat, kdo chtějí problémům s hazardní hrou předcházet*. Praha: Sportpropag, 1999, 104 s.

13. NEŠPOR, Karel. *Už jsem prohrál dost: příručka pro ty, kdo mají problém s hazardní hrou, kdo chtějí takovým lidem pomáhat, kdo chtějí problémům s hazardní hrou předcházet*. Praha: Sportpropag, 2006, 130 s. ISBN 80-260-3880-0.
14. NEŠPOR, Karel. *Návykové chování a závislost*. Praha: Portál, 2007, 170 s. ISBN 978-80-7367-267-6.
15. NEŠPOR, Karel. *Jak překonat hazard: prevence, krátká intervence a léčba*. Praha: Portál, 2011, 159 s. ISBN 978-80-262-0009-3.
16. PRUNNER, Pavel. *Psychologie gamblerství, aneb, Sázka na štěstí*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 273 s. ISBN 978-80-7380-074-1.
17. PRUNNER, Pavel. *Gamblerství, aneb, Ztráta svobody*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 360 s. ISBN 978-80-7380-452-7.
18. SCHWARZ, Jiří a kol. Studie: Regulace hazardu v ČR – východiska, podoba a dopady změn v legislativě. Praha: Centrum ekonomických a tržních analýz, 2015, 41 s.

Periodika:

19. HELLER, Jiří., PECINOVSKÁ, Olga. Léčba závislostí u žen. *Referátový výběr z psychiatrie: odborný čtvrtletník*. Praha: Czechopress agency, 2007. Roč. 6, Speciál II, s. 56-58. ISSN 1802-2855.

Online zdroje:

20. Co je to závislost?. *Eftpsychologie*. [online]. ©2008-2011 [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <http://www.eftpsychologie.cz/clanky/co-je-to-zavislost/>
21. Kvízomaty. *Hazardní hry*. [online]. ©2007-2016 [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <http://www.hazardni-hry.eu/automaty/kvizomaty.html>
22. Nový zákon o hazardních hrách. *Zprávy Alfa9*. [online]. ©2016 [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <http://zpravy.alfa9.cz/absolutenm/templates/zprava.aspx?a=42168>

23. Sněmovna schválila nový zákon o hazardu. Odpůrci mluví o cenzuře internetu. *Lidovky*. [online]. ©2016 [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/snemovna-schvalila-novy-zakon-o-hazardu-odpurci-mluvi-o-cenzure-internetu-1u5-/zpravy-domov.aspx?c=A160413_114344_ln_domov_mct
24. Zákon č. 186/2016 Sb. Zákon o hazardních hrách. *Zákony pro lidi*. [online]. ©2010-2016 [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-186>
25. Zákon č. 202/1990 Sb. Zákon České národní rady o loteriích a jiných podobných hrách. *Zákony pro lidi*. [online]. ©2010-2016 [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1990-202>
26. Zákon č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník. *Zákony pro lidi*. [online]. ©2010-2016 [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

Seznam příloh

Příloha číslo 1 – Dotazník na patologické hráčství pro studenty VŠ

Tento dotazník byl vytvořen pro účely bakalářské práce a je určen pro vyplnění **studenty vysokých škol**. Zabývá se jejich názory na patologické hráčství (gamblerství) a vlastními zkušenostmi s hazardní hrou.

Hazardní hra je specifikována jako hra, o jejímž výsledku nerozhoduje hráčská dovednost, ale náhoda. Tato hra je navíc charakteristická tím, že hráči nabízí koupi možnosti výhry.

Patologický hráč je člověk závislý na hazardní hře.

1. Věk

- a. 18 – 24 let
- b. 25 – 34 let
- c. 34 let a více

2. Pohlaví

- a. muž
- b. žena

3. Máte ve svém okolí někoho, kdo odpovídá charakteristice patologického hráče?

- a. ano
- b. ne
- c. nevím

4. Připouštíte, že provozování hazardních her může ve svém důsledku přinášet řadu vážných problémů? (závislosti, kriminalita, rozpad vztahů, ztráta zaměstnání,...)

- a. rozhodně ano
- b. spíše ano
- c. spíše ne
- d. rozhodně ne

5. Myslíte si, že by mělo být provozování hazardních her zakázáno?
- a. ano
  - b. ne
6. Vyzkoušel(a) jste na vlastní kůži hrát někdy nějakou z forem hazardní hry o peníze?
- a. ano
  - b. ne
7. Pokud ano, vyberte prosím jakou. Můžete zaškrtnout více možností.
- a. Nehrál(a) jsem
  - b. Karetní hry
  - c. Kostky
  - d. Skořápky
  - e. Ruleta
  - f. Hrací automaty
  - g. Loterie
  - h. Sázky
  - i. Online hazardní hry
  - j. Jiné – doplňte
8. Hrál(a) jste nějakou hazardní hru za posledních 12 měsíců?
- a. ano
  - b. ne
9. Pokud ano, vyberte prosím jakou. Můžete zaškrtnout více možností.
- a. Nehrál(a) jsem
  - b. Karetní hry
  - c. Kostky
  - d. Skořápky
  - e. Ruleta
  - f. Hrací automaty
  - g. Loterie

- h. Sázky
- i. Online hazardní hry
- j. Jiné – doplňte

10. Hrajete hazardní hry pravidelně?

- a. ano
- b. ne
- c. dříve jsem hrál(a) pravidelně

11. Pokud ano, s jakou pravidelností hrajete/jste hrál(a)?

- a. nehrál(a) jsem
- b. méně než jednou měsíčně
- c. jednou měsíčně
- d. vícekrát měsíčně
- e. jednou týdně
- f. vícekrát týdně

12. Měl(a) jste někdy pocit, že Vám hazardní hra působí problémy?

- a. ne
- b. ano
- c. v minulosti ano, nyní ne